

SAK

**Työmarkkinakatsaus
1 | 2024**

Sisällysluettelo

Työmarkkinakatsaus 1/2024	3
Yhteenveto katsauksesta	4
Yhteenveto talousennusteista	6
Yhteenveto SAK:n kannoista	7

1. TALOUDEN SUHDANNE

Kasvu on taittunut taantumaksi	8
Lainamarkkinat ennustavat taantumaa	9
Vain palvelualat raportoivat poutaa	10
Teollisuuden suhdannekuoppa voi olla syvin	11
Yhteenveto ja SAK:n kantoja	12

2. TALOUSKASVU

Alisuoriutumista voi seurata nopea kasvu	13
Rakennusinvestointien määrä laskee	14
Suomen hintakilpailukyky on hyvällä tasolla	15
Palvelukaupan alijäämä on erityisen sitkeä	16
Yhteenveto ja SAK:n kantoja	17

3. PALKAT JA OSTOVOIMA

Inflaatio on hidastuu ripeästi	18
Korot purevat kotitalouksia edelleen lujaa	19
Ostovoima matkalla kuopasta kasvuun	20
Yhteenveto ja SAK:n kantoja	21

4. TYÖMARKKINAT JA TYÖELÄMÄN SUUNTA

Kohollaan oleva työttömyys sitkeä ongelma	22
Osa-aikatyön kasvu on ollut suurta	23
100 000 vastentahtoisesti osa-aikatyössä	24
Avoimien työpaikkojen määrä on laskussa	25
Työllisyys kasvanut työtunteja enemmän	26
Työllisyys- ja työmarkkinatilastoja	27
Koulutuksella korkeampaa työllisyyttä	28
Yhteenveto ja SAK:n kantoja	29

Työmarkkinakatsaus 1/2024

Työmarkkinakatsaus on SAK:n asiantuntijoiden kahdesti vuodessa kokoama talousanalyysi. Katsauksissa seurataan Suomen talouden kehitystä erityisesti työmarkkinoiden näkökulmasta.

Talouden suhdanteet ja kehitys vaikuttavat työntekijöiden arkeen. Se näkyy arjessa esimerkiksi tavaroiden ja palveluiden hinnoissa ja laajemmin katsottuna työllisyydessä sekä tulotasossa

Avaamme tilannekuvaa eri mittareiden avulla. Katsaukset seuraavat erityisesti bruttokansantuotteen, inflaation, korkojen, vaihtotaseen, investointien, liikevaihtojen, ansio- ja kustannustason sekä työllisyyden ja työttömyyden kehitystä.

Katsaus on tarkoitettu avuksi työelämäkeskusteluun. Se tarjoaa perinteisen talouskeskusteluun avuksi ja rinnalle näkökulmia ja keskustelunavauksia työelämän laadun ja rakenteen näkökulmasta.

Katsaus alkaa yhteenvedolla, jonka jälkeen tarkasteltavat mittarit on jaettu neljän teeman mukaan: talouden suhdanne, talouskasvu, palkat ja ostovoima, sekä työmarkkinat ja työelämän suunta.

Lisätietoa työmarkkinakatsauksesta

Tatu Knuutila

ekonomisti

p. 0500 753 999

tatu.knuutila@sak.fi

Suomen talous on painunut taantumaan. Vaikka tilanne ei ole toistaiseksi hälyttävä, taantumän vaikutus on ollut odotettua suurempi. Taantuma on osunut Suomeen muuta Eurooppaa syvemmin ja toipumisen uskotaan alkavan vasta lähempänä vuotta 2025.

Taantumän taustalla on takavuosien ripeä inflaatio, joka heikensi palkansaajien ostovoimaa ja kasvatti tuotantokustannuksia. Inflaatiota seurannut kireä korkopolitiikka on myös osunut Suomeen poikkeuksellisen lujaa. Koroista ovat kärsineet paitsi velalliset, myös elinkeinoelämä. Erityisesti rakentamisen ja teollisuuden aloilla tilanne on heikoin. Myös globaali talous on alavireinen.

Suhdanne arvioidaan tällä hetkellä lyhytaikaiseksi. Avainasemassa on se, miten nopeasti korkotaso lähtee laskuun. Nähtäväksi jää, miten EU:n uudet taloudenpidon säännöt tulevat vaikuttamaan tulevina vuosina, sillä ne edellyttävät jatkossa tuntuvia julkisen sektorin leikkauksia useissa EU-maissa.

Noususuhdanteen käynnistyessä Suomen edellytykset menestyä ovat hyvät. Suomen kustannuskilpailukyky ja talouskasvun edellytykset ovat hyvällä tasolla. Julkistalouden sopeuttaminen luo kuitenkin riskejä kasvulle. Esimerkiksi koulutuksesta ja osaamisesta leikkaaminen voisi aiheuttaa pidemmällä aikavälillä talouskasvulle enemmän haittaa kuin hyötyä.

Toistaiseksi sopeutus on osunut voimakkaimmin sosiaali- ja työttömyysturvaan. Taantumassa työmarkkinat ovat hieman jäähtyneet työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut. Monien asema heikkenee ilman vaihtoehtoja paremasta: työllistyminen voi olla kiven alla samalla kun turvaverkot ja opiskelumahdollisuudet supistuvat.

Taantumasta huolimatta työllisten asemaa parantaa hidastunut inflaatio ja edellisellä sopimuskierröksellä solmitut palkankorotukset. Palkkojen ostovoiman lasku on pysähtynyt ja kääntynyt orastavaan kasvuun, jonka ennustetaan jatkuvan tulevina vuosina.

Palkankorotukset ovat vastanneet kasvaviin elinkustannuksiin. Samalla hintakilpailukyky on säilynyt hyvällä tasolla. Kilpailukyvyn kestävä parantaminen edellyttää tuottavuuden kasvua, jolle on hyvä edellytykset. Esimerkiksi digitalisaatio sekä vihreä siirtymä avaa Suomelle ovia.

Työllisyyden kasvattaminen on kiistatta tärkeä tavoite hyvinvointivaltion ylläpidon ja rahoittamisen kannalta ikääntyvässä yhteiskunnassa.

SAK kuitenkin katsoo työllisyyspolitiikan linjan puutteelliseksi. Leikkauksiin nojaava työllisyyspolitiikka sivuuttaa monia työttömyyden juurisyyttä ja kohtaanto-ongelmia. Kestävä ja kunnianhimoinen työllisyyspolitiikka edellyttäisi tasapainoa leikkausten ja aktiiviseen työllisyyspolitiikkaan panostamisen välillä. Myös työttömyysturvan tasoa olisi ennemmin tarve nostaa, koska hallitus on heikentämässä työntekijöiden asemaa, kuten irtisanomissuojaa.

Lisäksi työmarkkinoiden instituutiot, rakenteet ja luottamus uhkaavat järkkyyä hallituksen pakkotamassa politiikassa. Suuret työmarkkinamuutokset ovat myös riski Suomen talouden kehitykselle.

Yhteenveto talousennusteista

		Suomen Pankki (15.3.2024)	Valtiovarain- ministeriö (25.4.2024)	Labore (18.4.2024)	ETLA (27.3.2024)	PTT (20.3.2024)	Keskiarvo
Työllisyys	2022	78,1	78,1	78,1	78,4	73,8	78,2
	2023	77,9	77,9	77,9	77,9	73,6	77,9
	2024	77,2	77,5	77,8	78,1	72,8	77,7
	2025	77,5	78,1	77,2	79,2	72,6	78,0
Työttömyys	2022	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
	2023	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2
	2024	7,8	7,4	7,0	7,4	8,0	7,5
	2025	7,4	7,2	7,1	6,9	7,8	7,3
Ansiotaso	2022	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4	2,4
	2023	4,3	4,2	4,2	4,2	4,8	4,3
	2024	3,5	3,5	4,5	3,8	3,3	3,7
	2025	2,5	3,3	4,5	3,1	--	3,4
Bruttokansantuote	2022	1,6	1,3	1,6	1,3	1,6	1,5
	2023	-1	-1	-1	-1	-1	-1,0
	2024	-0,5	0	0,4	0,3	-0,6	-0,1
	2025	1,7	1,6	2,1	1,4	1,2	1,6
Inflaatio	2022	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1	7,1
	2023	6,2	6,2	6,2	6,3	6,2	6,2
	2024	1,3	1,9	2,2	1,4	1,9	1,7
	2025	0,7	1,3	1,8	1,0	2,6	1,5

Useat itsenäiset tutkimuslaitokset ennustavat talouden kehityksestä. Parhaisiinkin ennusteisiin sisältyy paljon epävarmuutta, ja ennusteita oikaistaan säännöllisesti päivittyvien tilastotietojen pohjalta. Taulukkoon on koottu Suomen Pankin, valtiovarainministeriön sekä kolmen itsenäisen tutkimuslaitoksen keskeisimpiä talousennusteita.

Yhteenveto SAK:n kannoista

1.

Talouden suhdanne

- Julkistalouden sopeutustoimien pääpainon pitäisi ajoittaa noususuhdanteeseen, ei taantumien keskelle.
- Julkisen talouden sopeutus rakentuu liian voimakkaasti menoleikkausten varaan. Tulopuolta eli verotuloja pitää kasvattaa oikeudenmukaisesti.
- Rakennusalan ahdinko on poikkeuksellisen syvä. Alan pistemäinen ja nopeavaikutteinen tukeminen on edelleen perusteltua.

2.

Taloukasvu

- Koulutus ja osaaminen on tuottavuuden kasvun perusta. Jatkuvaa oppimista, ammatinvaihtamista ja työvoiman liikkuvuutta pitäisi tukea, ei vaikeuttaa.
- Suomen investointitarpeet ovat kasvavia. Julkista rahoitusta tarvitaan sekä suoriin investointeihin että yksityisen rahan houkuttelemiseen.
- Yritystukia on välttämätöntä uudistaa ja karsia. Yritystukien tulisi ohjata nykyistä voimakkaammin uudistumiseen ja investointeihin.

3.

Palkat ja ostovoima

- Sosiaali- ja työttömyysturvan heikennyksiä pitäisi maltillistaa, koska ne uhkaavat kasvattaa köyhyyttä Suomessa merkittävästi.
- Esimerkiksi työttömyysturvan porrastusta ja suojaosia sekä sosiaaliturvan leikkauksia tulisi kohtuullistaa, jotta pienituloisten ostovoima ei heikentyisi.
- Työmarkkinauudistuksista pitää neuvotella aidosti ja etsiä kompromissia. Hallituksen ajamat muutokset heikentävät palkansaajien edellytyksiä neuvotella reiluista palkankorotuksista.

4.

Työmarkkinat ja työelämän suunta

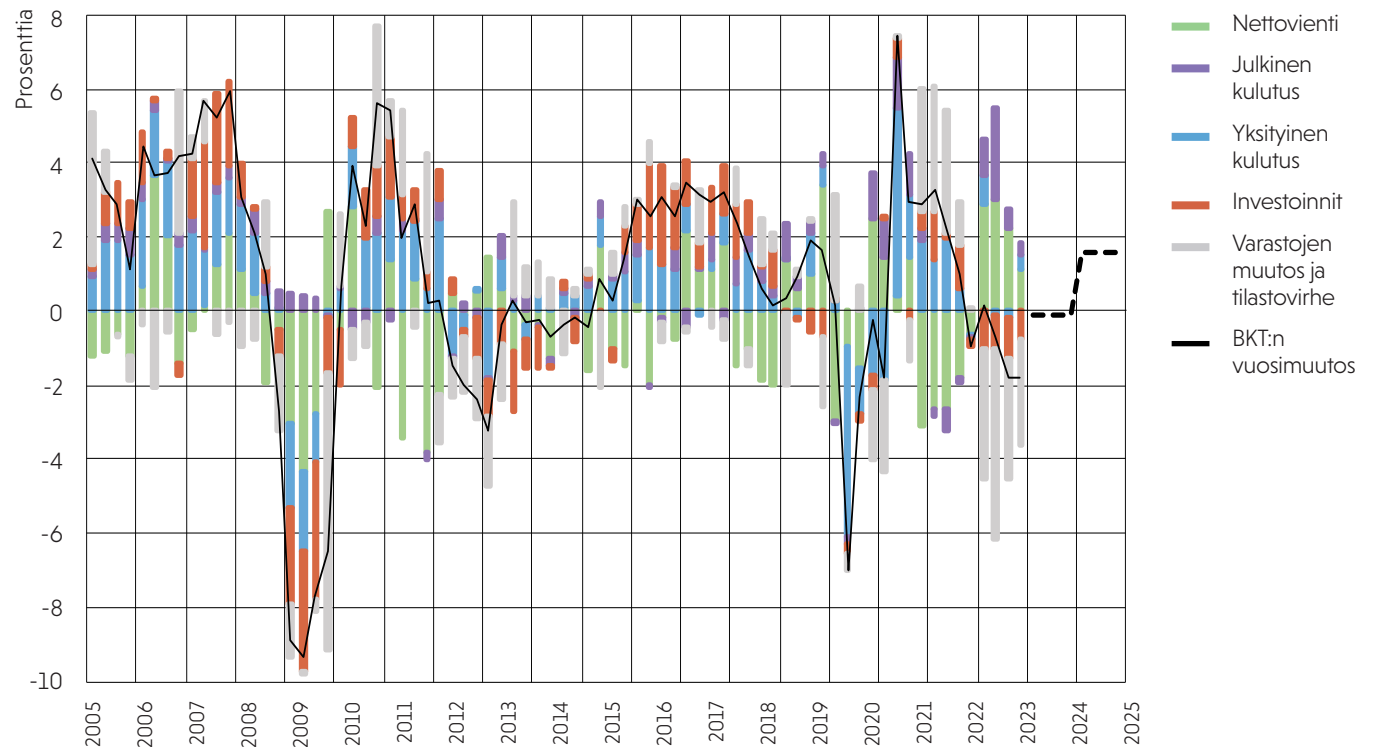
- Hallituksen työllisyyspolitiikan kurssia pitäisi muuttaa. Työvoimapolitiikan ei pitäisi perustua yksioikoisesti leikkausten varaan.
- Työllisyyspolitiikassa tulisi panostaa työn liikkuvuuteen, ikäsyrrinnän kitkemiseen sekä osaamisen ja työkyvyn vahvistamiseen.
- Työmarkkinoilla osa-aikaisten ja määräaikaisten työntekijöiden määrä on kasvanut. Näiden työntekijöiden turvaa pitää vahvistaa eikä heikentää.
- Työmarkkinoiden rakenteita pitäisi kehittää yhdessä ja rakentavasti, ei yksipuolisella sanelulla ja repivällä otteella. Työmarkkinoiden ravistelu on riski myös työmarkkinoiden toiminnalle ja taloukasvulle.

Kasvu on tahtunut taantumaksi

- Talous on kääntynyt lievään taantumahan, jonka odotetaan tahtuvan vasta ensi vuoden tahtteessa. Taantuma voi lisätä työttömyyttä ja vaikuttaa siihen, millaisia palkankorotuksia voidaan odottaa tulevalla työmarkkinakerroksilla.
- Hyvin vetänyt vienti ja julkiset menot eli mitä käytetään valtion, kuntien ja sosiaaliturvarahastojen ylläpitoon, kannattelivat BKT:ta vuonna 2023. Julkiset menot ovat kuitenkin supistumassa ja vientimarkkinat ovat heikentyneet.
- Erityisesti julkisten menojen nopea supistaminen voi syventää taantumaa, eikä velan ja alijäämän suhde BKT:n välttämättä pienene nopeasti.
- Yksityinen kulutus pysyi inflaation nousun alussa korkealla, koska kotitaloukset kuluttivat säästöjään. Tilanne on muuttunut vuonna 2023 eikä kotimainen kulutus ole vielä elpynyt kannattelemaan kasvua.

BKT:n vuosimuutos ja kokonaiskysynnän erät

(Tilastokeskus & kasvuennuste)

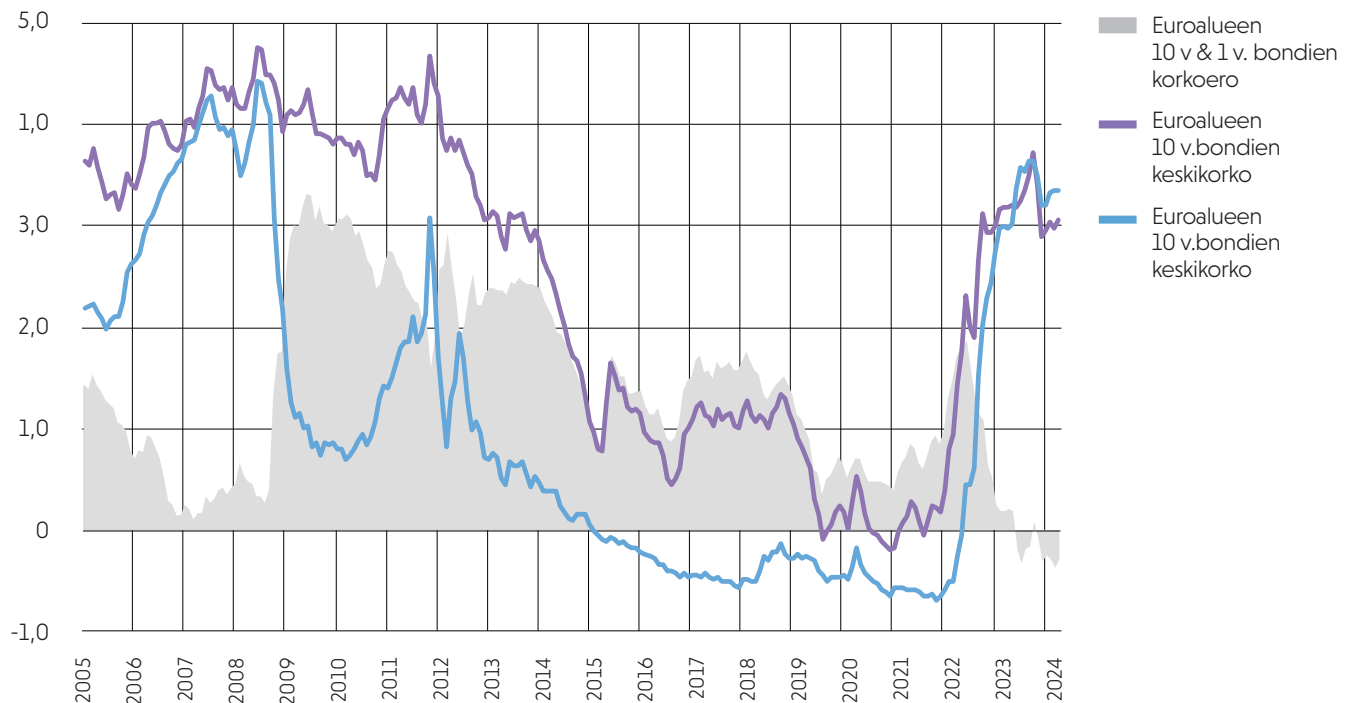
Bruttokansantuote (BKT) mittaa kotimaisen tuotoksen arvoa eli talouskasvua. BKT on tärkein talouden suorituskyvyn mittari ja sillä on tiivis yhteys muihin talouden ja hyvinvoinnin mittareihin. BKT ei kasva tasaisesti, vaan sen kehitys jakautuu noususuhdanteisiin ja laskusuhdanteisiin.

Lainamarkkinat ennustavat taantumaa

- Valtioiden korot ovat nousseet kasvaneen inflaation mukana. Nollakorkojen aika voi jäädä historiaan, mikä heikentää julkisen sektorin taloudenpitoa.
- Ohjaukorkojen odotetaan kääntyvän laskuun loppuvuonna 2024. Velallisten taloudessa merkittävä muutos tapahtunee vasta vuonna 2025.
- Pitkien ja lyhyiden korkojen ero on kaventunut ja kääntynyt äskettäin päällelleen. Tämä viittaa siihen, että lainamarkkinat ennustavat taantumaa.
- Vaikka taantumän merkit ovat ilmassa, sen uskotaan saapuvan "tasaisesti". Yllättävä romahdus ei näytä todennäköiseltä.

Euroalueen valtioiden velkojen korot

(EKP, nimellinen vuosikorko)

Valtionlainojen korot heijastavat paitsi odotettua inflaatiota, myös tulevaisuuteen liittyviä riskejä. Tavanomaisesti lyhytaikaista lainaa pidetään matalariskisempänä, kuin vuosien päähän yltävää lainaa. Pitkien ja lyhyiden lainojen korkoero kuitenkin vaihtelee ja joskus pitkien lainojen korot ovat lyhyitä matalampia. Tällöin markkinat arvioivat lyhyellä aikavälillä epävarmuutta ja taantumän riskin suureksi.

Vain palvelualat raportoivat poutaa

- Rakennusalalla yritykset arvioivat tulevaisuudennäkymät erityisen synkiksi, teollisuus on hieman jo toipunut.
- Kaupan alalla ja palvelualoilla taantumaa ei indikaattorin perusteella ei ole, vaikka indikaattorit ovat näilläkin aloilla alavireessä.
- Työllisyys on vahvistamassa kesän lähestyessä, mutta kansalaisten luottamus ei ole elpynyt. Tämä voi vähentää yksityistä kulutusta

	Toimialat				Toimialat yhteensä		Kuluttajat
	Teollisuus	Palvelut	Kauppa	Rakentaminen	Luottamus	Työllisyys	Kulutus
<i>Min.</i>	-37	-63	-33	-57	-32	-38	-19
<i>Max.</i>	25	58	25	28	19	32	7
<i>Kesk.</i>	0	10	-1	-8	0	0	-3
2022M3	15	13	-9	2	5	12	-10
2022M4	14	8	-6	-1	2	10	-12
2022M5	13	9	-5	-16	0	9	-12
2022M6	9	12	-2	-16	-2	4	-14
2022M7	6	8	-1	-19	-6	5	-16
2022M8	2	1	-24	-15	-10	1	-15
2022M9	-1	3	-23	-6	-13	3	-19
2022M10	-5	3	-16	-9	-13	1	-18
2022M11	-8	2	-15	-12	-14	1	-17
2022M12	-8	2	-24	-17	-15	-2	-17
2023M1	-5	-1	-18	-24	-12	-3	-13
2023M2	-7	2	-14	-22	-12	-1	-12
2023M3	-12	5	-1	-18	-13	-2	-11
2023M4	-13	3	-1	-26	-12	-3	-8
2023M5	-12	2	-2	-9	-11	-2	-9
2023M6	-16	0	-4	-25	-15	-4	-9
2023M7	-19	-1	-13	-33	-17	-8	-9
2023M8	-19	0	-6	-33	-14	-10	-8
2023M9	-22	-5	-10	-38	-19	-15	-12
2023M10	-20	-7	-6	-42	-18	-8	-12
2023M11	-21	-4	-5	-43	-18	-11	-12
2023M12	-20	-2	-11	-38	-18	-10	-12
2024M1	-15	2	-4	-40	-11	-6	-10
2024M2	-11	-4	-8	-43	-13	-5	-10
2024M3	-13	-4	-5	-40	-14	-6	-10

Luottamusindikaattorit perustuvat yritys- ja kuluttajakyselyihin vastaajien taloudellisesta tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä. Indikaattorit auttavat talouskehityksen ennakoinnissa, koska taloudelliset päätökset perustuvat odotuksiin tulevasta. Indikaattorien positiiviset (/negatiiviset) luvut kertovat vastaajien ennakoivan nousu (/lasku) suhdannetta. Indikaattorien tulkinnassa auttavat myös 2000-luvun minimi, maksi ja keskiarvo.

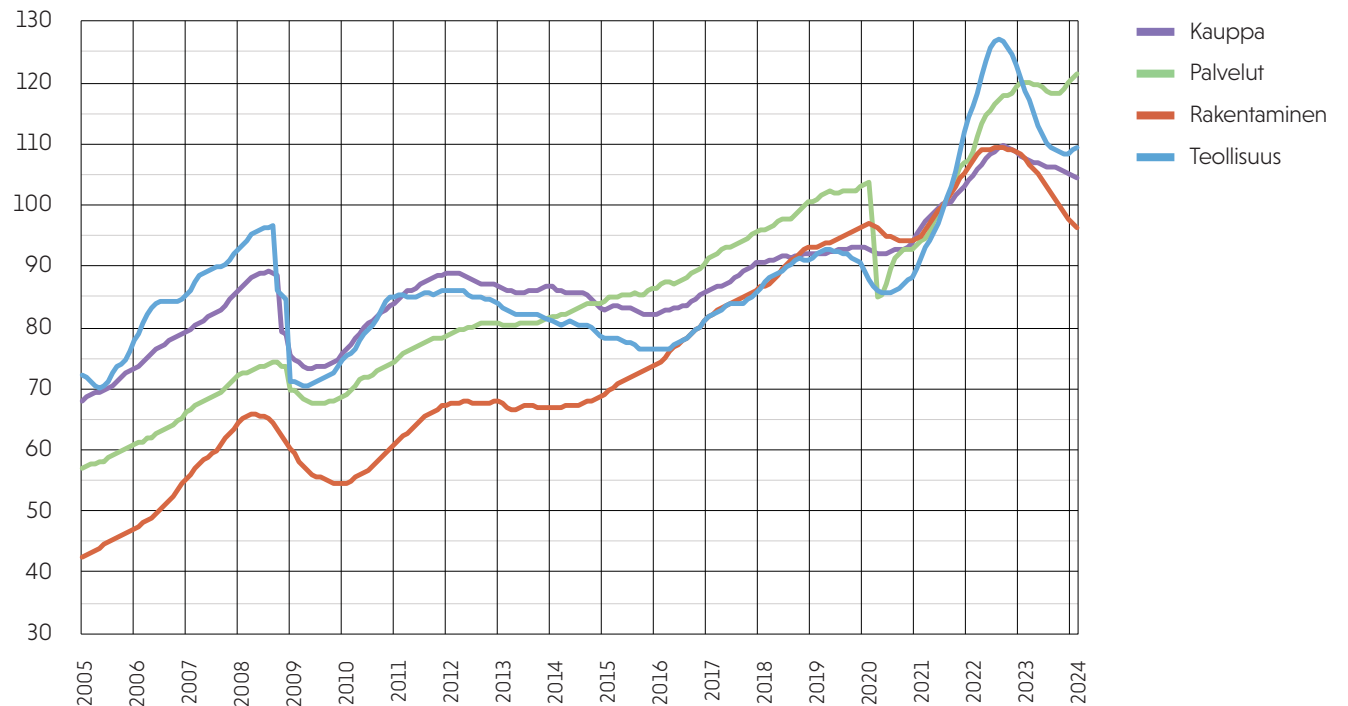
Lähde: AMECO

Teollisuuden suhdannekuoppa voi olla syvin

- Liikevaihdot kasvoivat voimakkaasti koronapandemian jälkeen patoutuneen kysynnän tukemana. Myös hintatason nousu kiritti aluksi liikevaihtojen kasvua ja kannattavuutta.
- Vuoden 2023 aikana inflaatiokriisi ja nousseet korot ovat kuitenkin purreet, aiheuttaen tuotantokustannuksien kasvua ja kysynnän laskua.
- Erityisesti teollisuus ja rakentaminen kärsivät korkeista koroista ja kysynnän laskusta. Näillä aloilla työttömyyden kasvu on todennäköisintä.
- Palvelualoja kannattelee edelleen jatkuva hintatason nousu ja kuluttajien ostovoiman elpyminen. Työllisyystilanteen uskotaan säilyvän hyvällä tasolla.

Liikevaihdon kehitys päätoimialoilla

(Tilastokeskus, trendisarja, 2021=100)

Liikevaihdolla mitataan yritysten tuotteiden ja palveluiden myynnistä saatavia tuloja (ilman arvonlisäveroja). Toisin sanoen, liikevaihto heijastelee muutoksia sekä kaupankäynnin määrässä että kauppohennoissa. Liikevaihto on yleisesti käytetty indikaattori suhdanteen arvioinnissa eri toimialoilla.

Yhteenveto

- Suomen talous on taantumassa, jota on ajanut tuotanto- ja elinkustannusten ripeä kasvu, korkeat korot sekä vientimarkkinoiden heikentyminen.
- Taantuma iskee voimakkaimmin teollisuuteen ja rakentamiseen, mikä näkyy työttömyyden kasvuna. Palvelualoilla ja kaupassa taantumaa on harmittomampi.
- Taantumasta odotetaan lyhytaikaista, koska hintatason nousu on taittunut ripeästi ja ostovoima on kahden vuoden laskun jälkeen palannut kasvuun.
- Orpon-Purran hallituksen leikkaukset ja korkea korkotaso voivat pitkittää taantumaa.

SAK:n kantoja

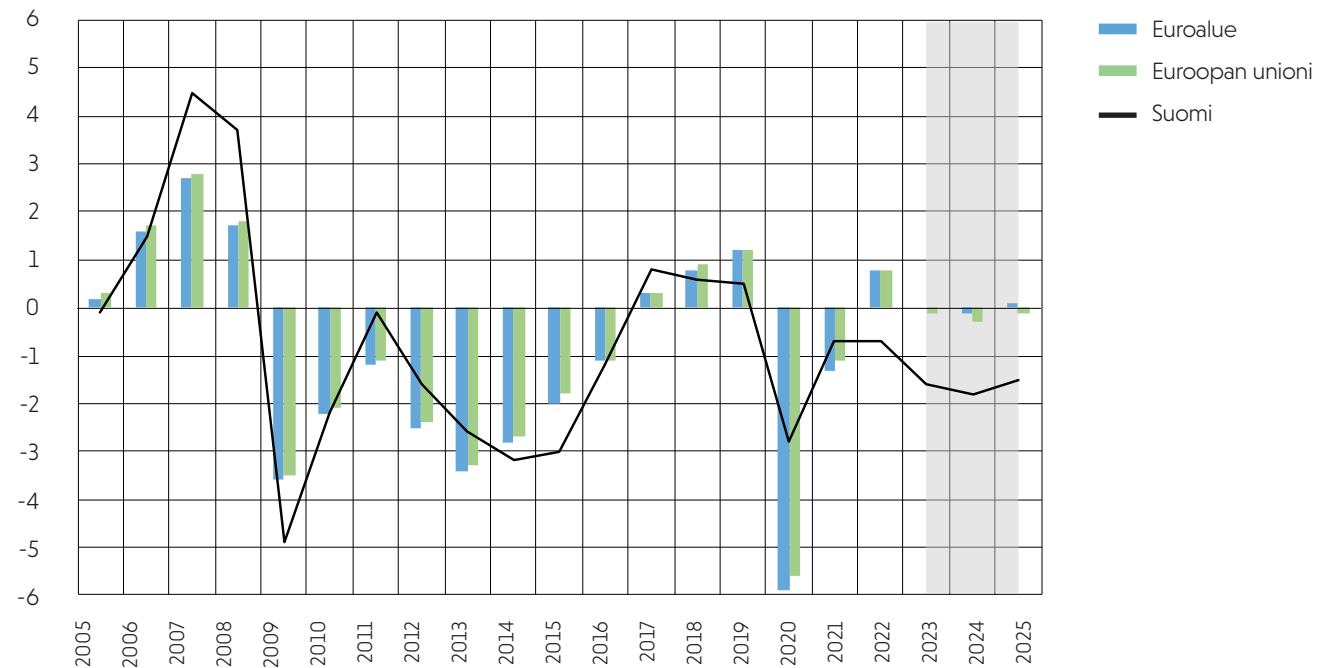
- Julkistalouden sopeutustoimien pääpainon pitäisi ajoittaa noususuhdanteeseen, ei taantumaa keskelle.
- Julkisen talouden sopeutus rakentuu liian voimakkaasti menoleikkausten varaan. Tulopuolta eli verotuloja pitää kasvattaa oikeudenmukaisesti.
- Rakennusalan ahdinko on poikkeuksellisen syvä. Alan pistemäinen ja nopeavaikutteinen tukeminen on edelleen perusteltua.

Alisuoriutumista voi seurata nopea kasvu

- Suomessa tuotantokuilun kehitys on pääasiassa mukailnut eurooppalaista kehitystä.
- Koronakriisissä taantuma jäi Suomessa muuta Eurooppaa matalammaksi. Elvyttävä finanssipolitiikka ja velanotto oli kriisissä hyvin perusteltua.
- Sen sijaan koronakriisin jälkeen Suomen talouden suorituskyky on irtaantunut Euroopan kehityksestä. Myös taantuma arvioidaan Suomessa muuta Eurooppaa syvemmäksi.
- Tuotantokuilun perusteella voidaan olettaa, että Suomessa on potentiaalia ripeäänkin talouskasvuun lähivuosina, kun taantumasta päästään yli.

Tuotantokuilu Suomessa ja Euroopassa

(AMECO, %:a potentiaalisesta BKT:sta)

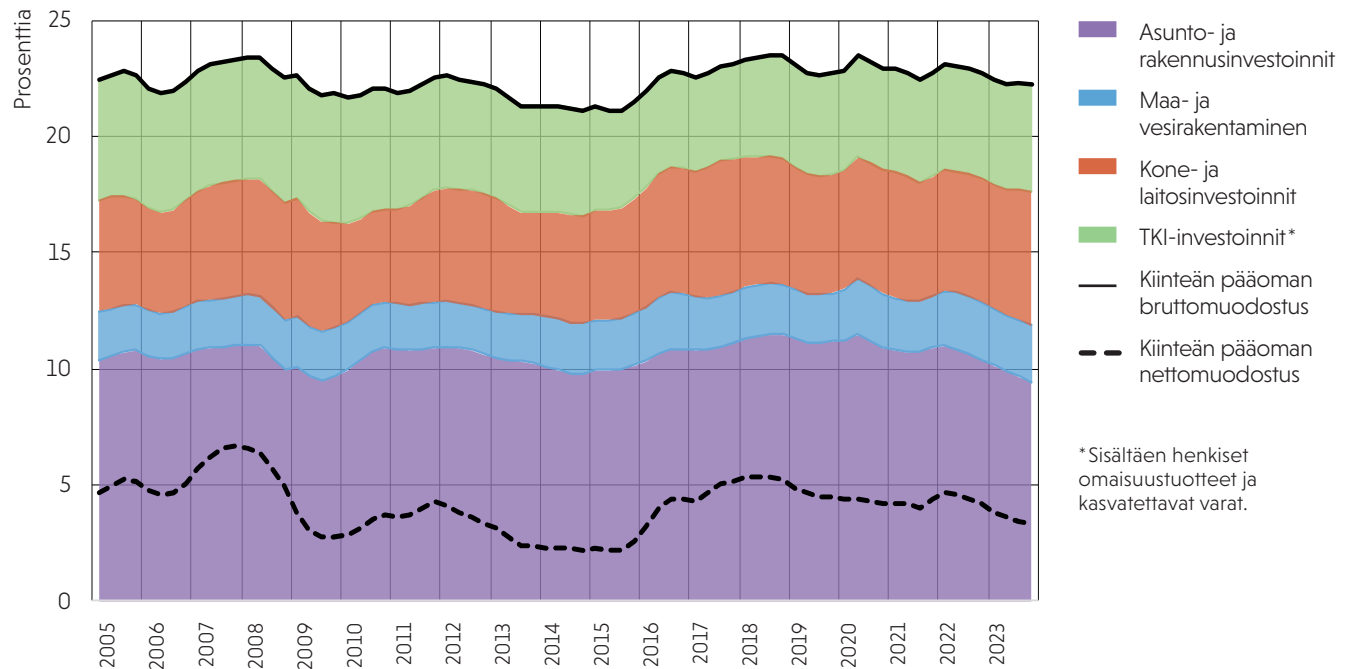
Tuotantokuilu on keino arvioida talouden suorituskykyä. Menetelmässä arvioidaan, miten bruttokansantuote (BKT) kasvaisi sen "potentiaalisella" eli "trendin" mukaisella tasolla, josta talouskasvun suhdannevaihtelu on poistettu. Tuotantokuilu kuvaa eroa BKT-kasvun potentiaalin ja toteutuneen kehityksen välillä. Menetelmä auttaa arvioimaan suhdanteen suuruutta ja talouden suorituskykyä.

Rakennusinvestointien määrä laskee

- Investointien pienen laskun syy on erityisesti rakennusinvestointien lasku.
- Rakennusalalla tilanne näkyy työttömyyden kasvuna, mutta ahdingolla voi olla pidempiaikaisia seurauksia talouskasvuun.
- Tutkimus-, kehitys ja innovaatio (TKI) investointien määrä on hieman vähentynyt, mutta uusi "T&K-laki" edellyttää TKI-menojen kasvattamista.
- Työllisyyden ja tuottavuuden kasvattamisen kannalta olisi erityisen tärkeää, että kone- ja laite- sekä TKI-investointien osuutta saisi kasvatettua.
- Samalla työntekijöiden osaamis- ja koulutustasoon olisi tärkeä panostaa, koska se tukisi sekä työllisyyden ja työn tuottavuuden hyvää kehitystä.

Kiinteiden investointien rakenne

(Tilastokeskus, trendisarja, investoinnit suhteessa BKT:n)

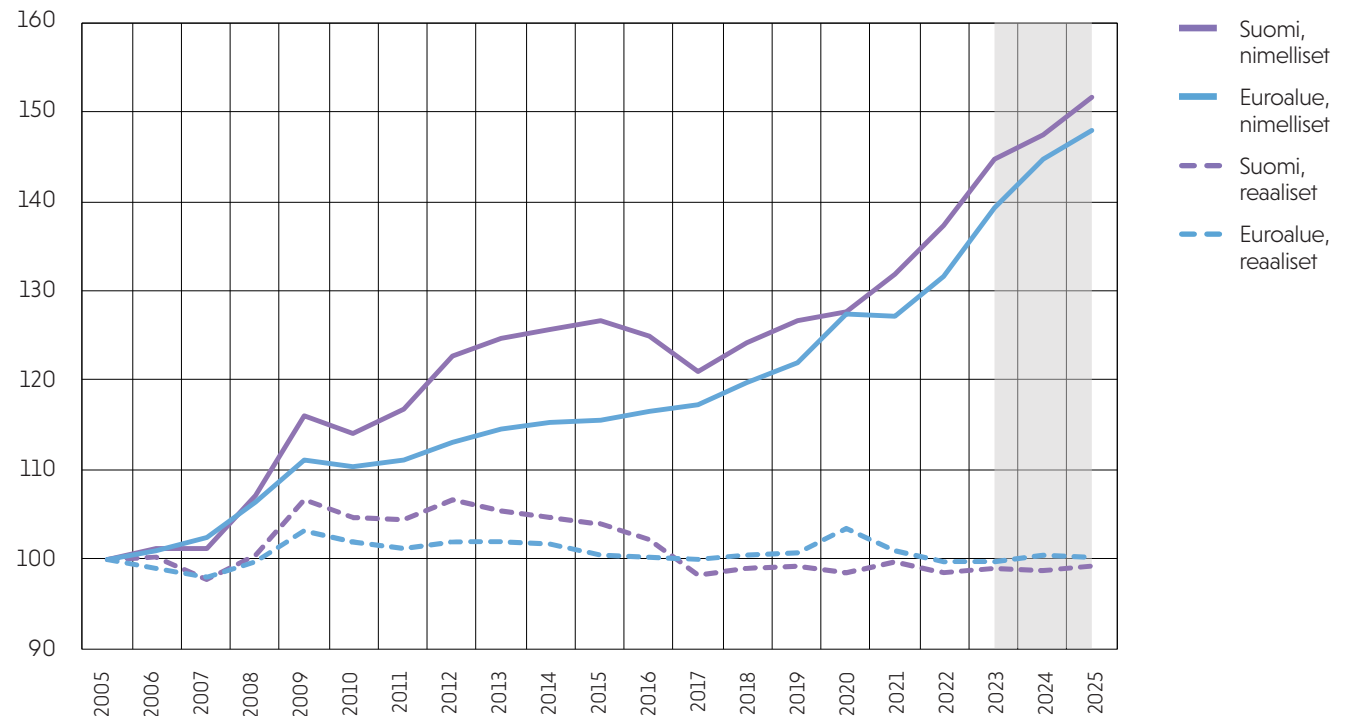
Kansantaloudessa investoinnit eli tuotantovälineiden hankinnat kasvattavat työn tuottavuutta ja tuotantokapasiteettia. Tätä kautta investoinneilla on yhteys työllisyyteen ja kasvavaan palkanmaksuvaraan. Osa tuotantovälineistä kuitenkin tuhoutuu ja vanhenee, joten uusia investointeja tarvitaan pääomakannan ylläpitämiseen ja teknologiseen päivittämiseen.

Suomen hintakilpailukyky on hyvällä tasolla

- Suomen kustannuskilpailukyky vahvistui vuonna 2016, minkä jälkeen kustannustaso on kasvaneet samassa suhteessa vertailumaiden kanssa.
- Kilpailukyvyn ennustetaan pysyvän hyvällä tasolla myös lähitulevaisuudessa maltillisten palkkaratkaisujen tukemana.
- Maltillisen palkkatason sijasta tärkeämpää olisi edistää työn tuottavuuden kasvua. Koulutukseen ja investointeihin panostaminen tukisi tätä tavoitetta.
- Kilpailukykyyn vaikuttaa myös mm. energian ja raaka-aineiden saatavuus, toimitusketjut, luvituksen sujuvuus, infrastruktuurin laatu ja osaavan työvoiman saatavuus. Myös tällaisiin kilpailutekijöihin on tarvetta panostaa.

Yksikkötyökustannukset Suomessa ja kilpailijamaissa

(AMECO, 2005=100)

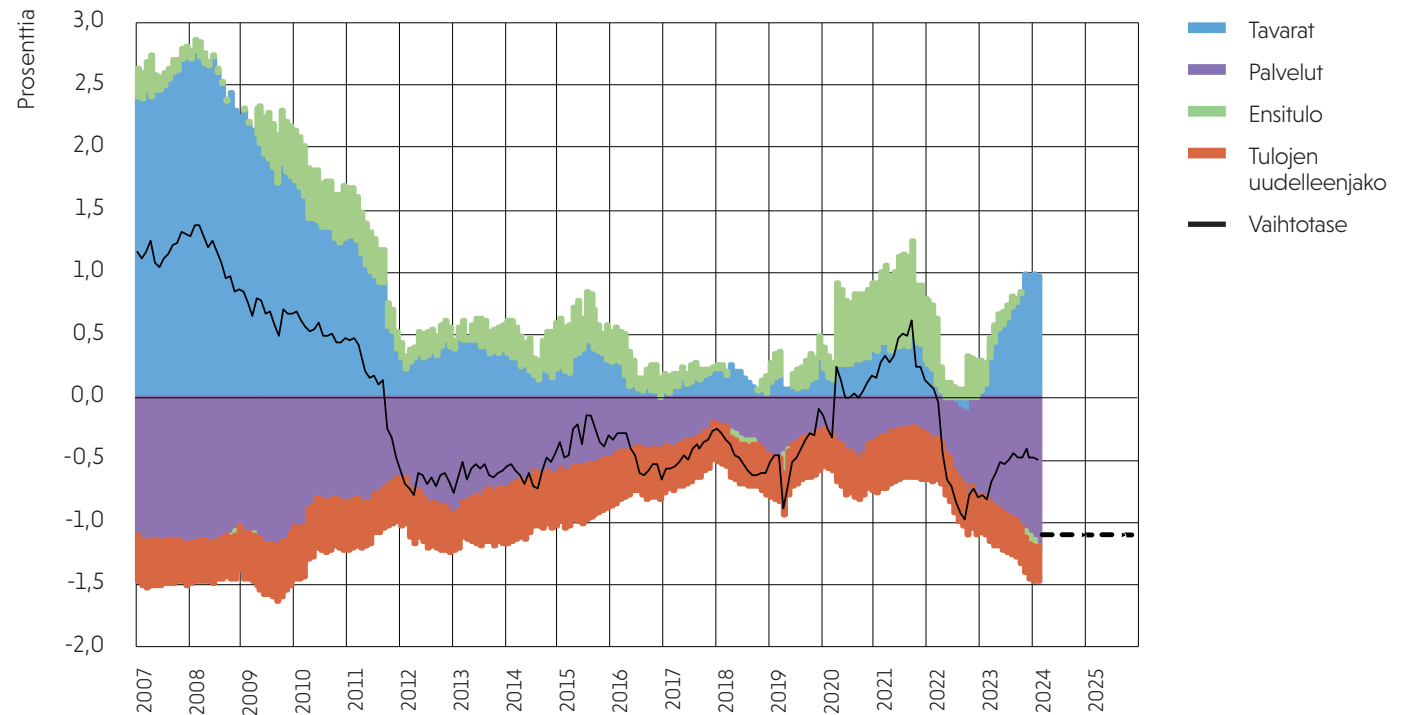
Kustannuskilpailukyvyn eli tuotannon kannattavuuden yleisin mitta on yksikkötyökustannukset, jotka suhteuttavat työvoimakuluja joko tuotannosta syntyvän arvonlisän määrään (nimellinen) tai rahalliseen arvoon (reaalinen). Kilpailukyvyn muutosta tarkastellaan vertaamalla kehitystä johonkin perusvuoteen ja kilpailijamaihin. Kun yksikkötyökustannukset laskevat (/kasvavat), kilpailukyky vahvistuu (/heikkenee).

Palvelukaupan alijäämä on erityisen sitkeää

- Vaikka Suomen kilpailukyky on hyvä, vaihtotase on hieman alijäämäinen. Olemme siis ostaneet ulkomailta enemmän tavaroita ja palveluita, kuin olemme saaneet myytyä. Erotus kasvattaa maamme velkaa ulkomaille.
- Alijäämän taustalla on ollut elektroniikkateollisuuden ja paperiteollisuuden ongelmat 2000-luvun alkupuolella. Myös energian korkea hinta ja inflaatiokriisi syvensivät viime vuosina alijäämää.
- Aiemmat kriisit ovat jäämässä taakse ja vaihtotase voi kääntyä nopeastikin ylijäämäiseksi, jos taantuma hellittää ja tuottavuuskasvu on ripeää.
- Vaihtotaseen kohentaminen vaatii korkean osaamisen ja arvonnisäyksen työpaikkojen ja tuotannon lisäämistä Suomessa.

Vaihtotaseen ali/yli jäämä suhteessa BKT:n

(Tilastokeskus & ennuste, 12kk keskiarvo suhteessa 4. vuosi BKT:n)

Vaihtotase kuvaa ulkomaisten liiketoimien, kuten tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan, tasapainoa. Jos vaihtotase on ylijäämäinen (/alijäämäinen), kyseinen maa saa ulkomaankaupasta enemmän tuloja kuin mitä se maksaa menoina. Tällöin myös maan ulkomainen nettovelka laskee (/kasvaa). Pitkällä aikavälillä on tarpeen, että vaihtotase olisi tasapainossa, jolloin ulkomaiset tulot ja menot vastaisivat toisiaan.

Yhteenveto

- Kun taantumasta päästään yli, edellytykset talouskasvulle ovat hyvät. Suomen talous on alisuoriutunut ja edellytykset kuroa kasvua ovat hyvät.
- Myös Suomen kustannuskilpailukyky on hyvällä tasolla. Kustannustasoa ratkaisevampaa olisi panostaa työn tuottavuuteen ja muihin kilpailukykytekijöihin, kuin työn hintaan.
- Talouskasvun edellytyksiä varjostaa investointien kääntyminen laskuun, erityisesti rakennusalalla.
- Suomen vaihtotase on alijäämäinen ja käänne parempaan edellyttää korkean arvonlisäyksen työpaikkojen syntymistä.
- Suomella on hyvät edellytykset menestyä esimerkiksi digitalisaation hyödyntämisessä ja vihreässä siirtymässä.

SAK:n kantoja

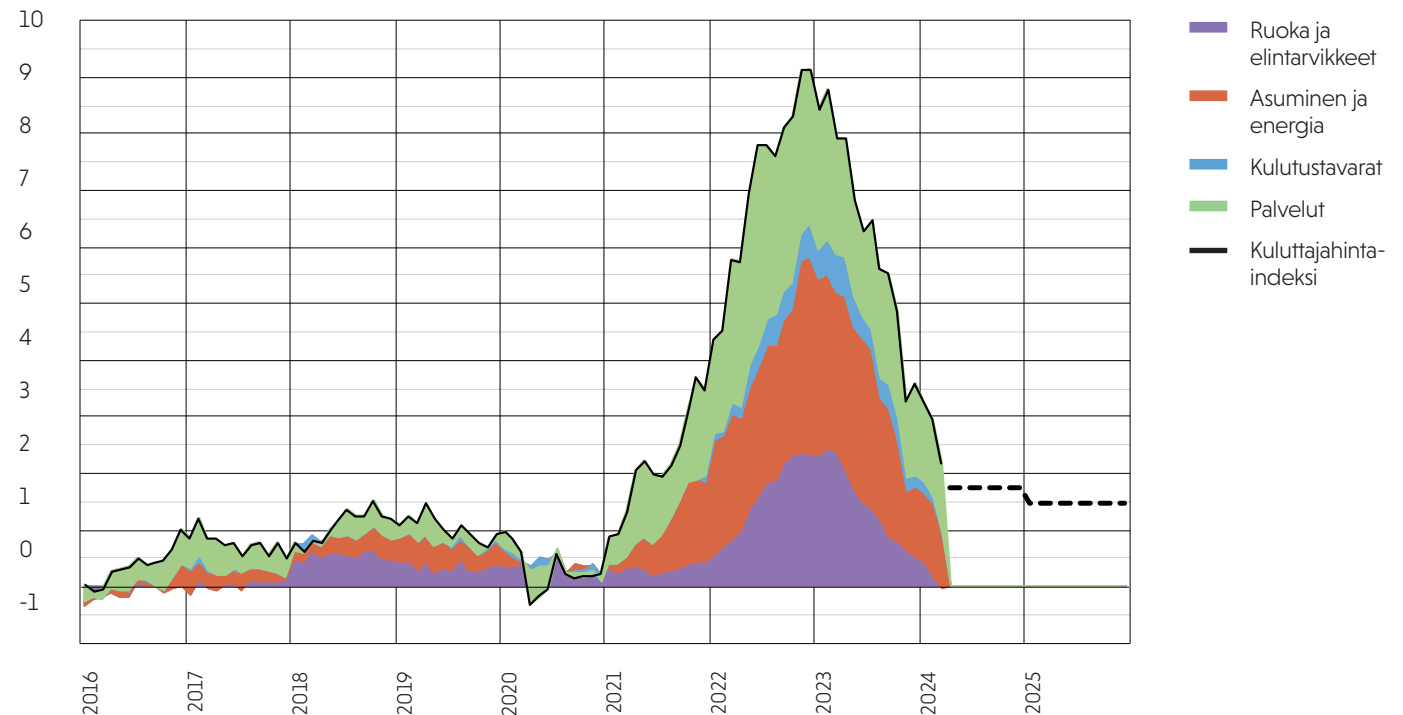
- Koulutus ja osaaminen on tuottavuuden kasvun perusta. Jatkuva oppimista, ammatinvaihtamista ja työvoiman liikkuvuutta pitäisi tukea, ei vaikeuttaa.
- Suomen investointitarpeet ovat kasvavia. Julkista rahoitusta tarvitaan sekä suoriin investointeihin että yksityisen rahan houuttelemiseen.
- Yritystukia on välttämätöntä uudistaa ja karsia. Yritystukien tulisi ohjata nykyistä voimakkaammin uudistumiseen ja investointeihin.

Inflaatio on hidastuu ripeästi

- Inflaatio on jatkanut ripeää laskua sekä Suomessa että muualla Euroopassa, mikä auttaa palkansaajien ostovoiman palautumista.
- Ainoastaan palveluiden inflaatio on edelleen koholla ja lasku on hitaampaa.
- Suomalainen kuluttajahintaindeksi sisältää myös lainojen korot, jotka näkyvät kansalaisille korkeina asumiskuluina.
- Vaikka inflaatio on laskenut ripeästi, korot eivät ole seuranneet heti perässä. Korjojen odotetaan kääntyvän laskuun vasta syksyllä 2024.

Inflaation muutos osa-alueittain

(Tilastokeskus & ennuste, KHI, vuosimuutosprosentti, 2015=100)

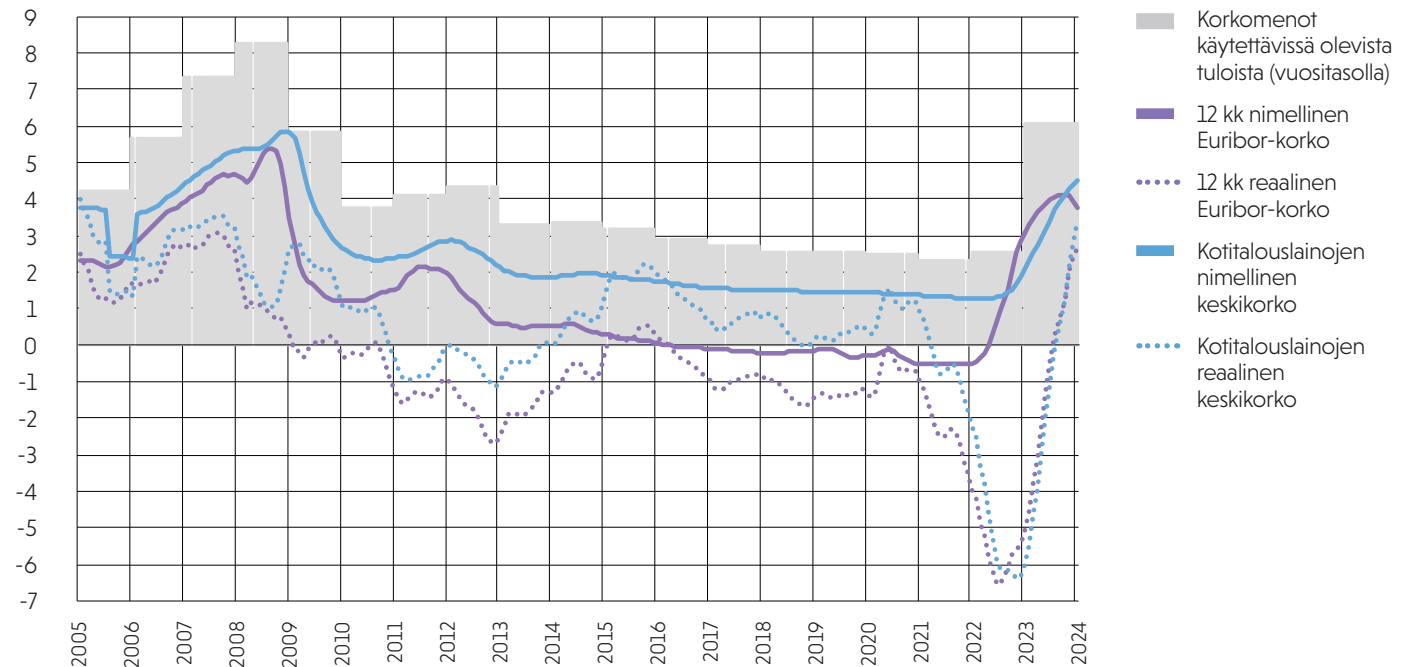
Inflaatio tarkoittaa yleistä hintatason nousua ja sitä mitataan kuluttajahintaindeksien avulla. Jos kansalaisten tulot eivät kasva vähintään yhtä nopeasti kuin hinnat, ostovoima laskee. Myös korot muuttuvat yleensä saman suuntaisesti kuin yleinen hintataso. Taloudelle ja ihmisten toimeentulolle suotuisaa olisi maltillinen ja ennustettava inflaatio.

Korot purevat kotitalouksia edelleen lujaa

- Korot ovat nousseet, koska inflaatio on ollut nopeaa. Kun inflaatio on hidastunut, velkojen reaalkorko on kasvanut ripeästi.
- Suomalaisilla on paljon vaihtuvakorkoisia lainoja, joten lainakustannukset ovat kasvaneet ripeästi. Toisaalta vaihtuvakorkoinen laina on pitkällä aikavälillä edullisempi, mutta se ei vakuuta suurille korkovaihteluille.
- Kotitalouksien korkomenot ovat kaksinkertaistuneet vuodessa. Korkotasoa odotetaan lähtevän vuonna 2024 laskuun, mutta kotitalouksien korkotaso ja korkomenot laskevat vasta viiveellä.

Korkojen ja velallisten kotitalouksien korkomenojen kehitys

(Tilastokeskus & Suomen Pankki & SAK:n laskelmat, korot 3kk liukuvia keskiarvoja)

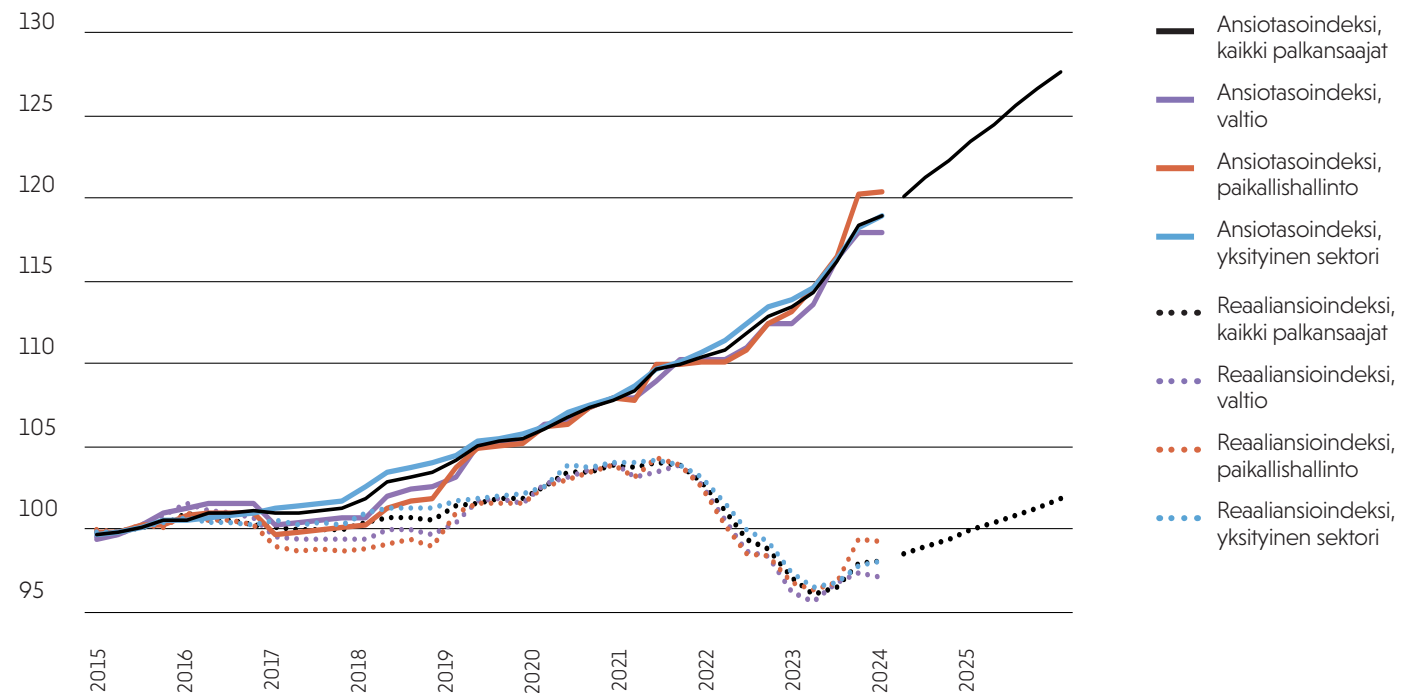
Rahaa voi "ostaa" tämän päivän tarpeisiin lainaamalla sitä pankeista. Tällöin laina maksetaan takaisin huomisen tuloista. Lainasta pitää kuitenkin maksaa korkoa, joka on lainarahan "hinta". Korkotasoon vaikuttaa erityisesti lainan takaisinmaksun epävarmuus ja inflaatio-odotukset. Korkojen kehitystä ohjaa keskuspankkien ohjauskorot, joilla tasataan inflaatiota ja suhdannetta. Ohjauskorkojen nosto (/lasku) tekee kulutuksesta ja investoinneista kalliimpaa (/edullisempää), mikä hidastaa (/kiihdyttää) inflaatiota ja suhdannetta.

Ostovoima matkalla kuopasta kasvuun

- Vuosina 2021–2023 aikana ostovoima laski lähes 10 prosenttia.
- Vuoden 2023 palkankorotukset ja hidastunut inflaatio pysäyttivät ostovoiman laskun.
- Vuonna 2024 sopimuskorotukset vastaavat jotakuinkin inflaatioennusteita. Ostovoiman kasvun odotetaan palautuvan, missä liukumilla on tärkeä rooli.
- Vaikka ostovoima on palautumassa, kirittävää on yhä huomattavasti. Paluu vuoden 2021 tasolle vie todennäköisesti muutaman vuoden.

Ansiotasoindeksi ja reaaliansiotasoindeksi (2015=100)

(Tilastokeskus & ennuste)

Ansiotasoindeksi mittaa, miten tulotaso eli palkat ja palkkiot ovat kehittyneet talouden eri sektoreilla. Palkan ostovoimaan vaikuttaa kuitenkin myös hintojen muutokset. Reaaliansiotasoindeksi suhteuttaa ansiotasoindeksin ja kuluttajahintaindeksin muutoksen toisiinsa, joten se kuvaa miten palkansaajien todellinen ostovoima ja elintaso kehittyi.

Yhteenveto

- Ostovoima laski vuosina 2021–2023 noin 10 prosenttia, mutta ostovoima on palautunut kasvu-uralle. Vuoden 2021 tasoon on kuitenkin edelleen matkaa.
- Inflaatio on laskenut ripeästi, mikä on tukenut ostovoiman elpymistä. Inflaatio on edelleen korkeaa palveluissa.
- Korkeat korot tuntuvat kotitalouksien ostovoimassa, vielä ainakin vuonna 2024. Kotitalouksien keskimääräiset korkomenot kaksinkertaistuivat vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen.

SAK:n kantoja

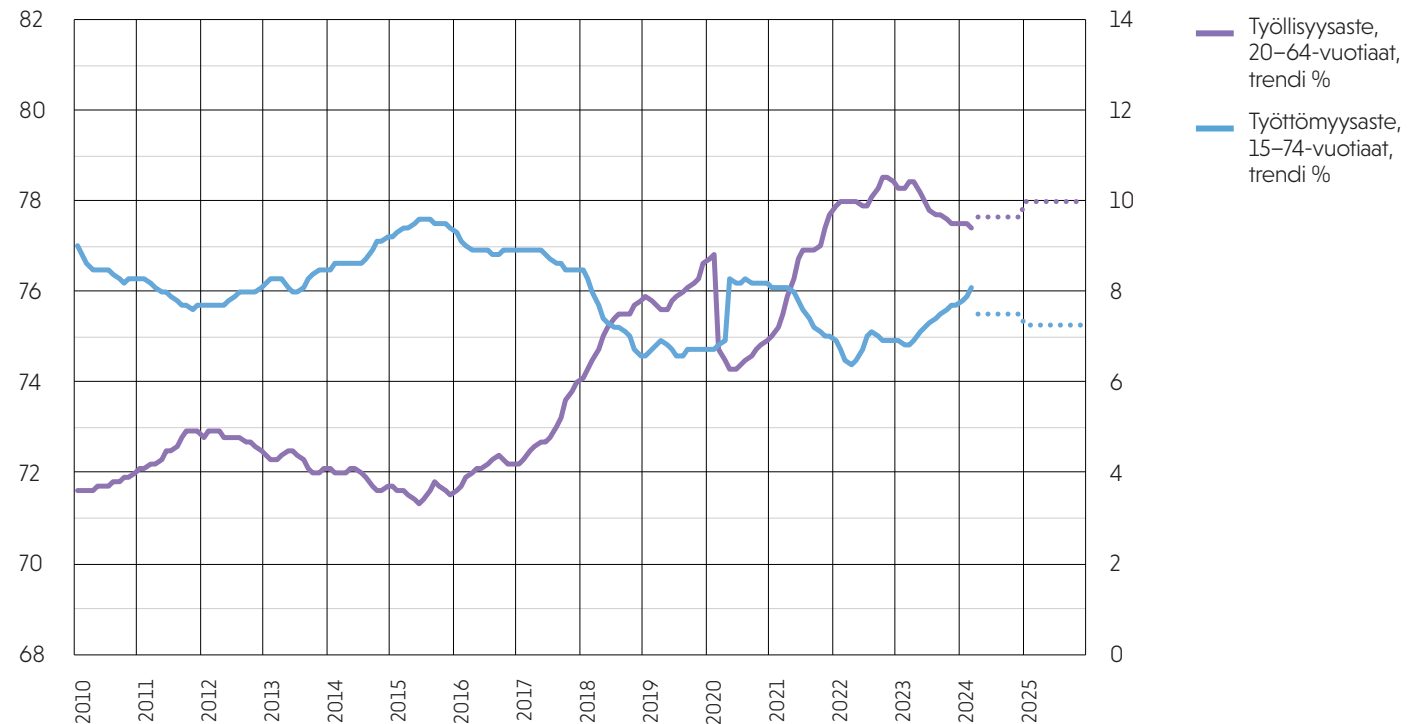
- Sosiaali- ja työttömyysturvan heikennyksiä pitäisi maltillistaa, koska ne uhkaavat kasvattaa köyhyyttä Suomessa merkittävästi.
- Esimerkiksi työttömyysturvan porrastusta ja suojaosia sekä sosiaaliturvan leikkauksia tulisi kohtuullistaa, jotta pienituloisten ostovoima ei heikentyisi.
- Työmarkkinauudistuksista pitää neuvotella aidosti ja etsiä kompromissia. Hallituksen ajamat muutokset heikentävät palkansaajien edellytyksiä neuvotella reilusta palkankorotuksista.

Kohollaan oleva työttömyys on sitkeä ongelma

- Työllisyyden kasvu on ollut vahvaa, jopa koronakriisin aikana. Myös työttömyys on hieman laskenut, vaikka työttömyys on edelleen kohollaan.
- Kuluva taantuma on taittanut hyvää kehitystä. Jos taantuma syvenee, erityisesti työttömyys voi kasvaa odotettua enemmän.
- Samaa aikaa kun puhutaan työvoimapulasta, työttömyys on sitkeästi koholla. Tämä alleviivaa työmarkkinoiden rakenteellisia ongelmia.
- SAK peräänkuuluttaa aktiivista työvoima- ja koulutuspolitiikkaa työttömyyden alentamisessa.

Työllisyysaste (vas.) ja työttömyysaste (oik.)

(Tilastokeskus & ennusteet)

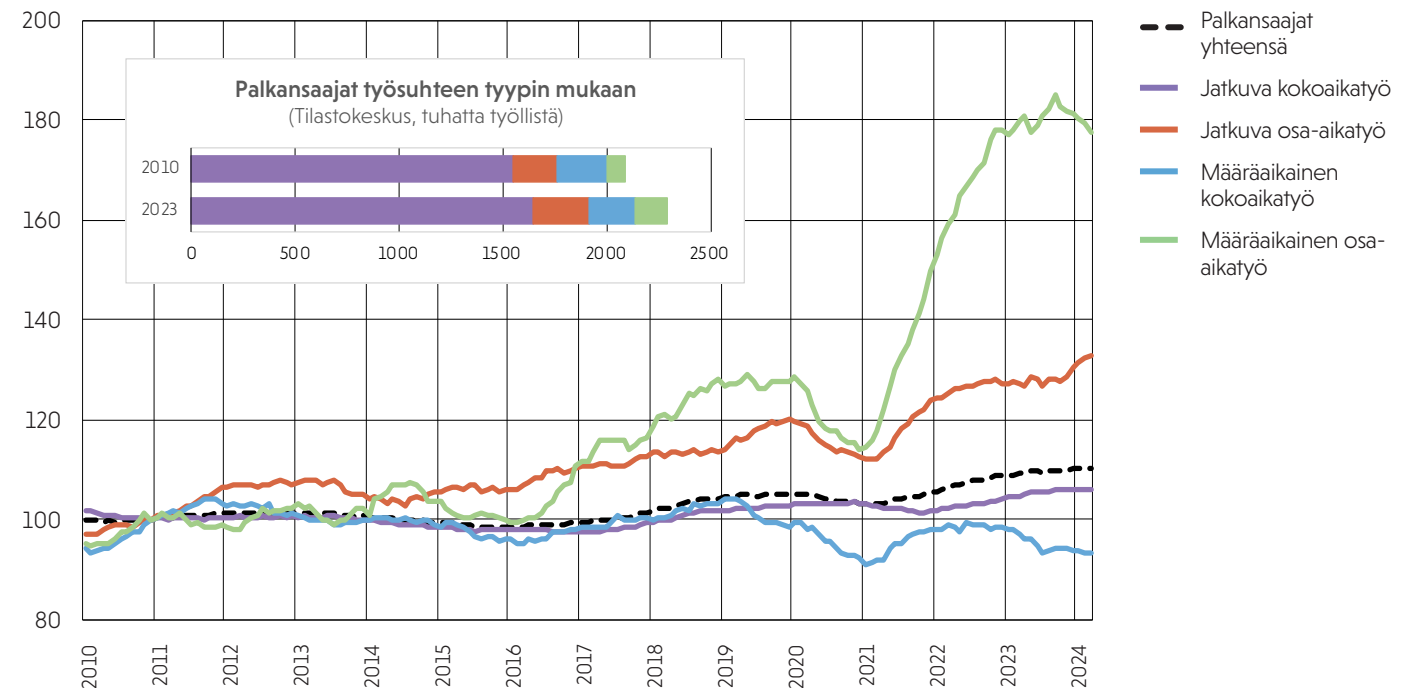
Työllisyys- ja työttömyysasteet ovat työmarkkinoiden tärkeimpiä tunnuslukuja. Työllisyysaste kertoo, kuinka suuri osa 20–64 -vuotiaista on työssäkäyviä. Työllisyysaste voi nousta, jos yhä useampi osallistuu työmarkkinoille ja löytää työn. Työttömyysaste taas kertoo, kuinka suuri osa 15–74 -vuotiaista, jotka ovat työmarkkinoiden käytettävissä, on vailla työtä. Työttömyysaste voi laskea, jos työttömät joko löytävät työtä tai siirtyvät työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Osa-aikatyön kasvu on ollut suurta

- Työllisten määrä on hieman kasvanut kuluneina vuosina. Edes koronapandemian aikana työllisten määrä ei juurikaan laskenut.
- Tärkein yksittäinen syy työllisten määrän kasvussa on osa-aikaisen työteon voimakas yleistyminen, vaikka kokoaikaistyö on edelleen selvästi yleisintä.
- Määräaikaisen ja osa-aikaisen työn yleistymiseen liittyy myös huolia. Yhdessä hallituksen leikkauspolitiikan kanssa trendi voi heikentää työelämän laatua.

Palkansaajat työsuhteen tyypin mukaan

(Tilastokeskus, indeksoitu sarja, 2010=100)

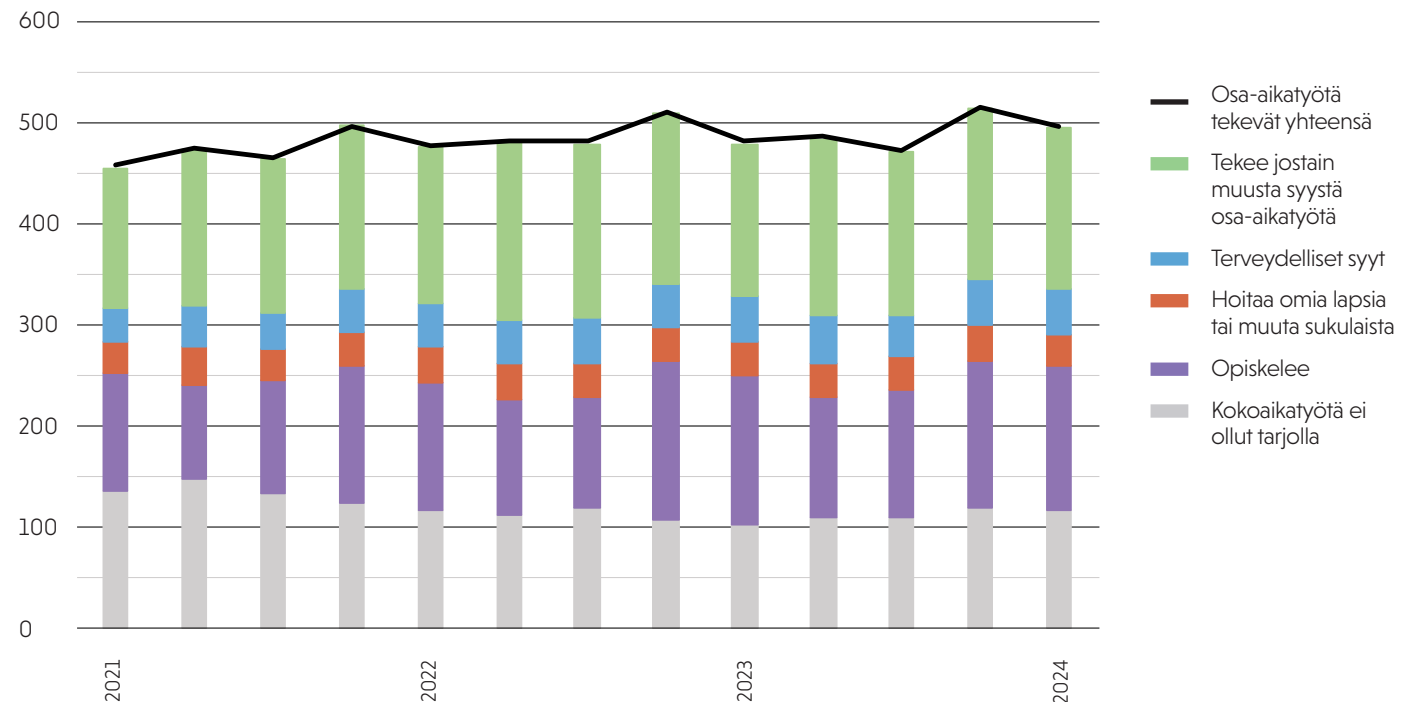
Työllisten erilaiset työsuhteet voivat olla keskenään hyvin erilaisia, vaikka usein työllisyys yhdistetään jatkuvaan kokoaikaistyöhön. Monet työskentelevät myös määräaikaisissa työsuhteissa tai osa-aikaisissa työsuhteissa, joissa työtuntien määrä voi vaihdella paljon. Vastentahtoinen määräaikainen ja osa-aikainen työ lisää työelämän epävarmuutta. Työsuhteiden tyypin tarkastelu auttaa työmarkkinoiden laadullisten muutosten arviointia.

100 000 vastentahtoisesti osa-aikatyössä

- Osa-aikatyön kasvu on hidastunut viimeisen parin vuoden aikana.
- Vastentahtoisesta osa-aikatyön määrä on laskenut hitaasti viime vuosina. Edelleen yli 100 000 työntekijää on vastentahtoisesti osa-aikatyössä.
- Erityisesti opiskelijoiden osa-aikatyönteon odotetaan yleistyvän hallituksen leikkauksien takia. Muutos voi heikentää opiskelun laatua ja nopeutta.
- Toisaalta, työttömyysturvan suojaosien poisto heikentää osa-aikatyön ja sovitellun päivärahan kannustimia, mikä heikentää osa-aikatyön houkuttelevuutta ja kannattavuutta.

Osa-aikatyötä tekevät osa-aikatyön syyn mukaan

(Tilastokeskus, tuhatta työllistä)

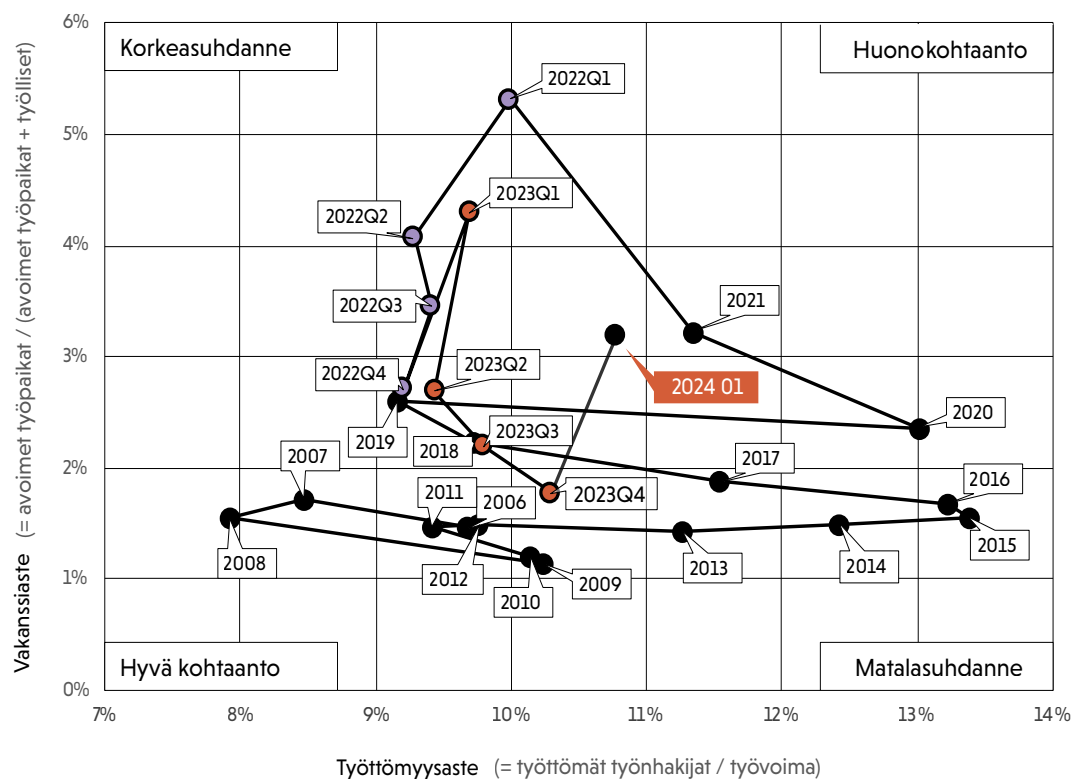
Osa-aikatoissa työaika on tavanomaista työpäivää lyhyempi ja/tai työpäiviä on viikossa tavanomaista vähemmän. Osa-aikatyö mahdollistaa työelämään joustoja: työnantajilla voi olla vaihteleva työvoiman tarve ja osalle työntekijöistä osa-aikatyö vastaa paremmin esimerkiksi työkykyä tai elämäntilannetta. Osa työntekijöistä on kuitenkin vastentahtoisesti osa-aikatyössä.

Avoimien työpaikkojen määrä on laskussa

- Työttömyys on pienessä kasvussa, vaikka avoimien työpaikkojen määrä on hieman taas noussut. Taustalla saattaa olla työpaikkojen kausivaihtelu.
- Viime vuosina avoimien työpaikkoja on ollut paljon suhteessa työttömiin, mikä alleviivaa sitkeitä ja kasvaneita kohtaanto-ongelmia.
- SAK:n mielestä kohtaanto-ongelmia pitäisi ratkaista aktiivisella työvoima- ja koulutuspolitiikalla sekä parantamalla kannusteita muuttua työn perässä.

Työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen suhde

(Tilastokeskus, työnvälitystilasto)

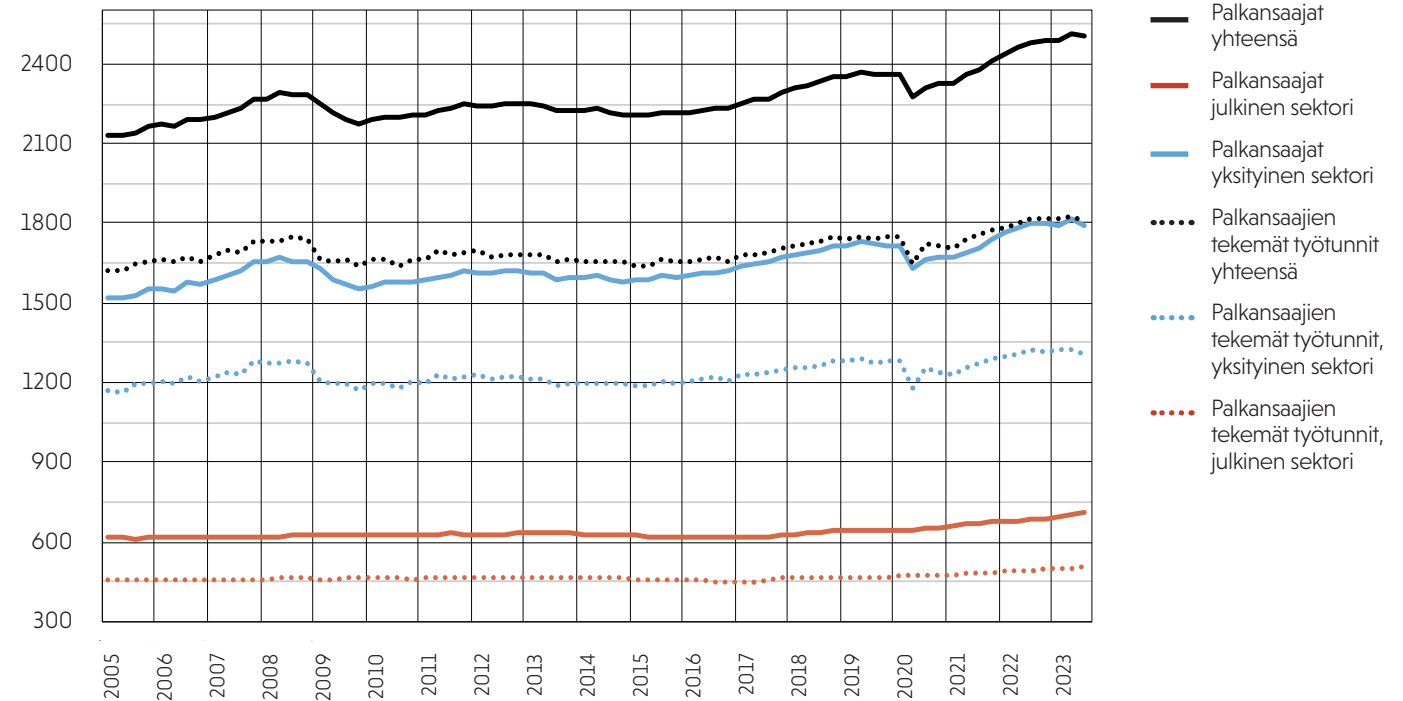
Työmarkkinoita tarkastellaan usein Beveridge-käyrällä, joka yhdistää tietoja työttömistä työnhakijoista ja avoimista työpaikoista. Nämä tiedot kuvaavat sekä työmarkkinoiden suhdannetilannetta että työmarkkinoiden "kireyttä" eli avoimien työpaikkojen määrää. Tiedot yhdessä mittaavat, miten hyvin työttömät ja avoimet työpaikat kohtaavat. Tätä kohtaantoa voi heikentää esimerkiksi erot työn ja tekijän sijainnissa tai osaamisessa.

Työllisyys kasvanut työtunteja enemmän

- Työllisten määrä on kasvanut, mutta viimeisimmissä tilastoissa kasvu yksityisellä sektorilla on pysähtynyt.
- Puhe julkisen sektorin "paisuttamisesta" on liioiteltu. Julkisen sektorin työllisyys on kasvanut hieman, mutta määrällisesti työllisten kasvu on ollut paljon suurempaa yksityisellä sektorilla.
- Työtuntien perusteella vaikuttaa siltä, että osa-aikatyö on yhtä yleistä yksityisellä ja julkisella sektorilla.

Työlliset ja työtunnit (tuhatta työllistä)

(Tilastokeskus, työtunnit muunnettu vastaamaan kokoaikatyötä)

Työnteko vaikuttaa tuotantoon, julkistalouden kestävyys- ja elintasoon. Työllisten ("ekstensiivinen mittari") ja tehtyjen työtuntien määrän ("intensiivinen mittari") seuraavat usein toisiaan, mutta eivät aina. Esimerkiksi osa-aikatyön kasvaessa, mittarit eivät kasva samassa suhteessa. Myös tuottavuuskasvu mahdollistaa elintason kohoamista ja työntöön alentamista.

Työllisyys- ja työmarkkina-tilastoja

Eri alueiden ja väestöryhmien välillä on suuriakin eroja työmarkkinoilla. Esimerkiksi koulutustaustalla, iällä ja sukupuolella on tilastojen valossa yhteys työllisyyteen ja työttömyyteen. Erojen taustalla voi olla monia tekijöitä, kuten ikäsyrajintää, työelämän sukupuolittuneisuutta tai kohtaanto-ongelmia, jolloin työntekijöiden osaaminen ja koulutus ei vastaa avoimissa työtehtävien vaatimuksia.

Työllisyysaste (15–64) %	2022 Q2	2022 Q3	2022 Q4	2023 Q1	2023 Q2	2023 Q3	2023 Q4	2024 Q1
Miehet	74,9	75,3	73,6	72,2	74,7	73,7	71,8	70,9
Naiset	74,9	73,4	74,1	73,1	75,5	74,3	73,3	71,9
26 -34	80,0	78,5	78,1	77,5	78,4	77,3	77,4	76,8
36 -44	85,3	85,8	86,9	86,2	87,2	85,3	84,8	84,3
46 -54	86,1	84,5	86,0	84,8	85,3	84,4	84,4	83,9
56 -64	70,4	71,8	72,2	70,9	71,5	72,3	72,2	71,7
Etelä-Suomen AVI	76,1	74,6	74,8	74,0	75,2	74,3	73,1	72,0
Lounais-Suomen AVI	72,9	74,3	75,4	72,5	76,2	74,6	72,4	72,2
Itä-Suomen AVI	72,3	72,3	68,1	67,5	71,8	71,3	69,4	69,2
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	76,1	75,5	73,9	72,3	75,4	74,3	73,0	71,4
Pohjois-Suomen AVI	72,5	72,6	72,7	71,3	74,5	72,9	69,6	68,3
Lapin AVI	69,9	71,3	71,9	73,2	76,8	75,4	77,2	75,1
Työttömyysaste (15–74) %	2022 Q2	2022 Q3	2022 Q4	2023 Q1	2023 Q2	2023 Q3	2023 Q4	2024 Q1
Miehet	7,6	6,7	6,7	7,9	8,7	7,4	7,7	9,3
Naiset	6,7	6,6	5,6	6,2	7,1	6,3	6,1	7,3
25 -34	6,1	7,2	5,6	7,1	7,7	7,2	7,0	8,9
35 -44	4,3	4,7	4,3	4,1	3,7	6,0	5,5	5,9
45 -54	5,7	6,1	5,0	5,6	5,3	5,0	5,1	5,9
55 -64	6,9	7,4	7,3	7,7	7,5	6,9	6,8	7,4
Etelä-Suomen AVI	7,0	7,0	6,2	7,2	8,4	7,6	7,7	8,6
Lounais-Suomen AVI	8,8	7,9	7,5	8,0	7,3	6,6	5,8	7,4
Itä-Suomen AVI	8,7	6,5	5,4	7,6	7,3	6,5	7,7	8,5
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	6,3	5,5	5,8	6,0	7,8	6,2	5,9	7,7
Pohjois-Suomen AVI	6,7	6,9	5,8	7,8	7,8	6,5	6,4	10,1
Lapin AVI	7,6	6,8	7,1	5,6	8,1	5,1	5,7	8,7

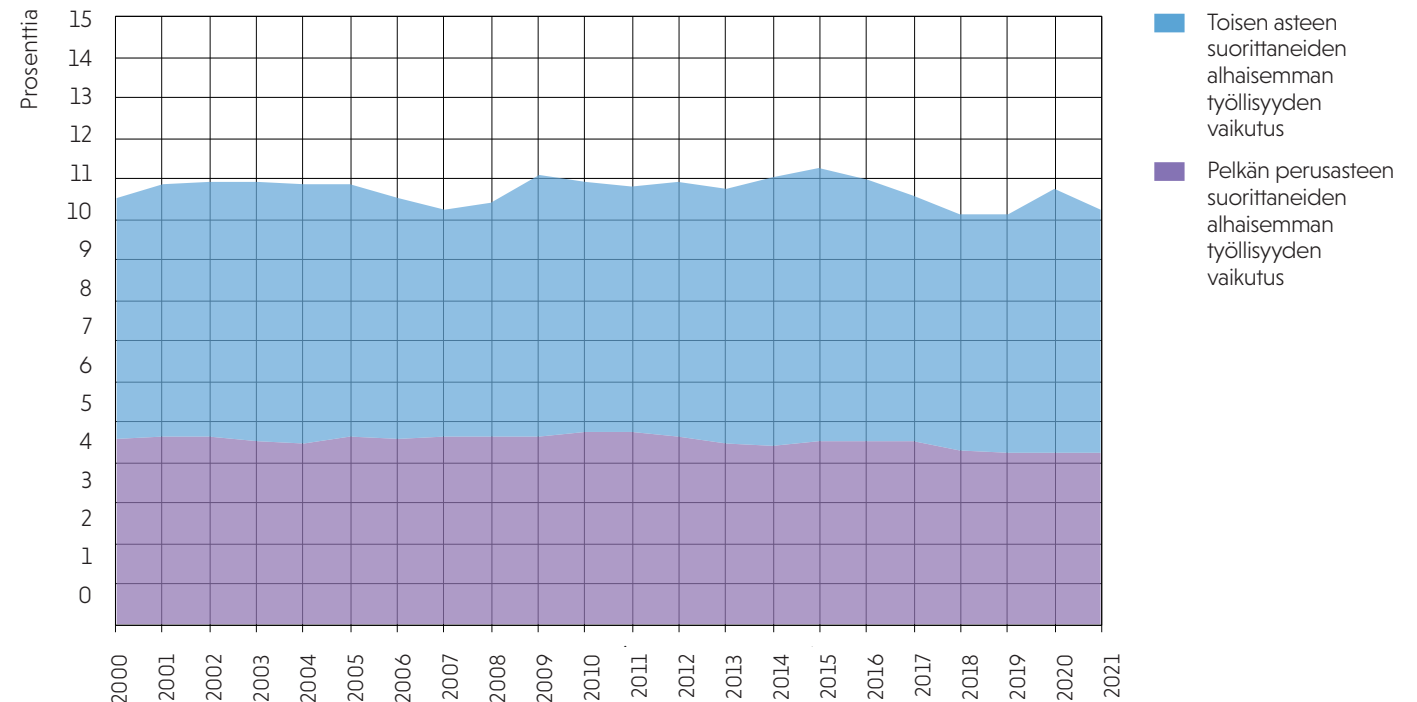
Lähde: tilastokeskus, työvoimatutkimus

Koulutuksella korkeampaa työllisyyttä

- Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso uhkaa kääntyä laskuun, minkä vuoksi Suomen tavoite on lisätä väestön koulutustasoa.
- Koulutustason nostaminen voi parantavaa työllisyyttä – jopa hyvin paljon. Hallituksen koulutuspolitiikka ei johdonmukaisesti edistä koulutustason nostamista.
- Jos perusasteen suorittaneiden työllisyys olisi samalla tasolla kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneiden, olisi työllisiä 133 000:tta enemmän.
- Jos toisen asteen tutkinnon suorittaneiden työllisyys nousisi alimman korkea-asteen suorittaneiden tasolle kasvaisi työllisyys 187 000:lla hengellä.

Matalasti koulutettujen alhaisemman työllisyyden vaikutus työllisyysasteeseen

(Tilastokeskus & SAK:n laskelma)

Koulutuksella on yhteys työllisyyteen, minkä vuoksi koulutuspolitiikka on myös vaikuttavaa työllisyyspolitiikkaa. Monissa työtehtävissä edellytetään muodollista pätevyyttä eli koulutusta, minkä lisäksi koulutus parantaa työntekijän osaamista ja työn tuottavuutta. Lisäksi koulutus voi auttaa työnhakijoita osoittamaan työnantajille pätevyytensä avoimiin työtehtäviin.

Yhteenveto

- Työllisyys on kasvanut hyvin, mutta työttömyyden lasku on ollut tahmeampaa.
- Taantuma on taittanut työmarkkinoiden hyvää kehitystä.
- Vaikka avoimia työpaikkoja on ollut paljon, silti työttömyys on sitkeää. Tämä viittaa kohtaanto-ongelmiin, joiden ratkaisemisessa tarvitaan aktiivista työllisyys- ja koulutuspolitiikkaa.
- Viime vuosien kasvaneen työllisyyden taustalla on erityisesti määräaikaisen ja osa-aikaisen työn kasvu. Yhdessä hallituksen leikkausten kanssa trendi voi heikentää työelämän laatua.

SAK:n kantoja

- Hallituksen työllisyyspolitiikan kurssia pitäisi muuttaa. Työvoimapolitiikan ei pitäisi perustua yksioikoisesti leikkausten varaan.
- Työllisyyspolitiikassa tulisi panostaa työn liikkuvuuteen, ikäsyjinnän kitkemiseen sekä osaamisen ja työkyvyn vahvistamiseen.
- Työmarkkinoilla osa-aikaisten ja määräaikaisten työntekijöiden määrä on kasvanut. Näiden työntekijöiden turvaa pitää vahvistaa eikä heikentää.
- Työmarkkinoiden rakenteita pitäisi kehittää yhdessä ja rakentavasti, ei yksipuolisella sanelulla ja repivällä otteella. Työmarkkinoiden ravistelu on riski myös työmarkkinoiden toiminnalle ja talouskasvulle.